ЖУРНАЛ ДЛЯ ШКОЛЯРІВ
МОЛОДШИХ КЛАСІВ

1

Барвінок

ISSN 0132-5930

...НІКОЛИ! — З УСІЄЮ НАШОЮ АТОМНОЮ МОГУТТЮ НЕ ЗАМІСИМО В КОЛБІ... ОСЬ ТАКОГО НЕВАГОМОГО ЖАЛЮГІДНЕНЬКОГО ЖОВТЕНЬКОГО КАЧЕНЯТИ...

Олександр
СОЛЖЕНІЦИН

ВЕСЕЛІ КАРУСЕЛІ

1990

ЩЕДРІВКИ ТА КОЛЯДКИ

* * *

Колядин-дин,
колядин-дин,
я, бабусю, один.
Винеси мені пиріжок
та положи у мішок.
З руками,
з ногами,
щоб бігав за нами.

* * *

А в нашого дядька
на городі ямка.
Дядина звалилась,
у ямку скотилась.
Щедрівці кінець,
виносьте млинець!

* * *

Щедрик-ведрик,
дайте вареник,
грудочку кашки,
кільце ковбаски.
А ще мало —
дайте сало.
А як донесу,
дайте ковбасу.
Дайте хутко —
побіжу прудко.
Добрий вечір!

* * *

Щедрик добрий,
я не згірший,
дайте млинця,
котрий більший!
Що щедрушка —
то пампушка,
що щедреник —
то й вареник.

ЩЕДРІВКИ ТА КОЛЯДКИ

* * *

Щедрівочка щедрувала,
до віконця припадала:
— Чи ти, тітко, наварила,
чи ти, тітко, напекла?
Неси мені до вікна.
А в нашої неньки
рученьки біленькі,
кругом столу ходе,
варенички робе.

* * *

— Я дівчинка маленька,
спідниченька рябенька,
чобітки коркові,
будьте з празником здорові!
— Я маленький хлопчик,
зліз на стовпчик,
з мішком походжаю,
коляду збираю.
Вечір добрий!
Дайте пиріг довгий!

* * *

Коляда, коляда,
дайте, дядьку, пирога!
Як не дасте пирога,
візьму вола за рога,
та виведу на моріг,
та виломлю правий ріг,
у ріг буду трубити,
волом буду робити,
хвостом буду поганять
та на гречку орать.
Добривечір!

Фото В. ОРЛОВА

ТИ — У ПРИРОДІ, ПРИРОДА — В ТОБІ

Олександр *СОЛЖЕНІЦИН*

Шарик

У дворі в нас один хлопчик тримає песика Шарика на ланцюгу — цуциком його посадив, змалечку.

Виніс я йому якось курячих кісточок, іще теплих, пахучих, а тут саме хлопчик спустив бідолаху побігати двором. Сніг надворі пухнастий, щедрий. Шарик вистрибує, як заєць, скаче то на передні лапи, то на задні, із закутка в закуток, з кутка в куток, і морда в снігу.

Підбіг до мене, волохатий, мене обстрибав, кістки понюхав — і знову геть, брьохати животом по снігу!

Не треба мені, мовляв, ваших кісток — відпустіть лишень на волю!..

Каченя

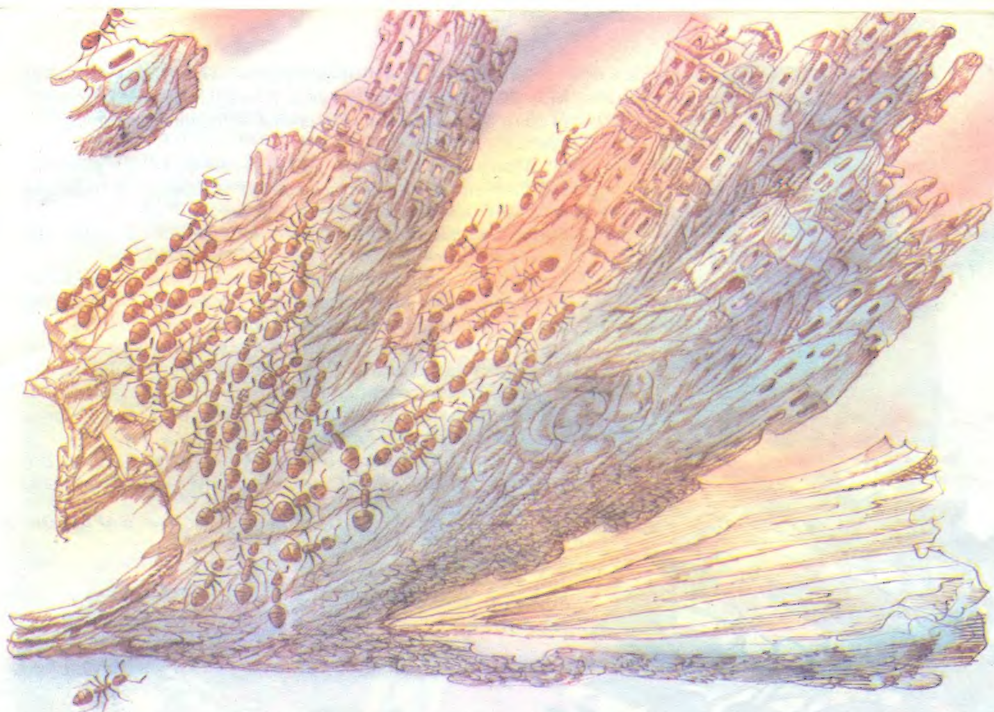
Маленьке жовтаве каченя перевальцем, припадаючи до мокрого споришу черевцем і ледь не падаючи зі своїх тоненьких дибульок, смішно лопотить переді мною і сявкає: «Де моя мама? Де мої всі?»

А в нього ж зовсім не мати, а курка: їй підсипали качачі яйця, вона їх висиділа поміж своїх, гріла усіх однаково. Зараз перед негодою їхню хатку — перекинутого кошика без дна — перекотили під лабаз, вкрили рядниною. Усі там, а цей загубився. Ану, малесеньке, ходи сюди в мої долоні.

І в чому тут тільки душа тримається? Не важить ані граминки, очка чорнісінькі — як намистинки, колінця — гороб'ячі, ледь-ледь його стисни — і нема каченяти. А воно, між іншим,— тепленьке. І дзьобик має блідо-рожевий, як наманікюрений, уже лопаточкою. І лапки уже з перетинками, і жовтаве в свою масть, і крильця пухнастенькі вже надимаються. І ось навіть від братиків вирізнилося характером.

А ми — ми на Венеру незабаром полетимо. Ми тепер, коли всі гуртом наляжемо, за двадцять хвилин цілий світ виоремо.

Та ніколи — ніколи! — з усією нашою атомною могуттю не замісимо в колбі, і навіть коли пір'я та кісточки нам дати — не змонтуємо ось такого невагомого жалюгідненького жовтенького каченяти...

Ватра і комашня

Я підкинув до вогню трухляву дровиняку, недодивився, що зсередини вона густо заселена комашнею.

Затріщала дровина, ви́сипали мурашки і у відчаї забігали, заметушилися нагорі і корчилися, згораючи в полум'ї. Я підчепив осмалену головешку і викотив її на край.

Тепер багато мурахів порятувалося — збігли на пісок, на соснову глицю. Але ж дивно: вони не тікали від ватри. Ледве перемагаючи власний переляк, вони завертали, крутилися, і — якась сила вела їх назад, до покинутої батьківщини! — і знайшлося чимало таких, що знову збігали на палаючу головешку, метушилися на ній і гинули там.

З російської переклав Василь ДОВЖИК
Малюнки О. МІХНУШОВА

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Ворони купаються — до негоди, каркають — на мороз, гуртами літають — на снігопад, сідають на землю — до відлиги, а вмощуються на нижніх гілках дерев — на вітер.

Снігур заспівав, а сорока під дах заховалася — бути хуртовині.

Гусак стоїть на одній лапці, та ще й ховає голову під крило,— на мороз.

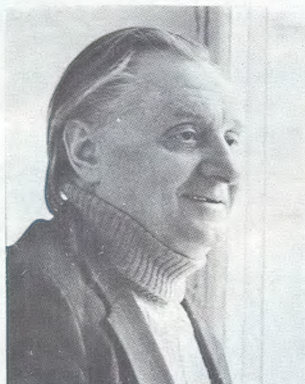
Якщо миші вилазять з-під снігової ковдри і бігають по снігу — незабаром потеплішає.

Кінь лягає долі й перекидається з одного боку на інший — на хуртовину.

Місяць на небі яскравий — до ясної погоди, блідий і ледь покритий туманом — на сніг.

Узимку над лісом або чагарниками повітря синюватого відтінку — незабаром потеплішає.

Якщо вдень падає сніг, але під вечір притих,— погода покращає.

Хочете — вірте, а хочете — ні, та улюбленому письменникові радянської дітвори Всеволоду Зіновійовичу Нестайку 30 січня виповнюється 60 років!..

Мало це чи багато? Мабуть, немало, бо написав він для вас більш як шістдесят книжок. Але разом із тим і небагато, бо він повен веселої енергії та дивовижних задумів. Отже, вас чекають його нові й нові книжки.

Здоровлячи Всеволода Зіновійовича з ювілеєм, хочу відкрити вам невеличку таємницю: річ у тім, що Нестайко страшенно любить квіти. На жаль, він, як ви вже знаєте, народився взимку, коли квітів практично нема. Тож пропоную: нехай кожен із вас намалює свою улюблену квітку і надішле малюнок мені. А я неодмінно передам ваш незвичайний букет ювіляру. Домовились?..

А тепер читайте нову і, як завжди, веселу, дотепну й мудру казку, яку письменник дарує вам.

Ваш БАРВІНОК

Всеволод НЕСТАЙКО

Кеша і Реша, або казка про пісню

В одному лісі жило собі, було собі сімейство кенарів. Тато, мама і двоє синів-канарчуків — Кеша Канарчук та Реша Канарчук.

Реша вважався старшим, бо вилупився на півгодини раніше. Та хоч і на півгодини, а все одно... Реша — старший, Кеша — молодший. І, як то частенько буває, Реша вважав себе не лише старшим, але й дужчим, здібнішим і розумнішим. Через те Кешу клював і ображав. Кеша був тихий, добрий і порядний. А добрих і порядних легко клювати і ображати.

Ліс, де вони жили, звався Солов'їний. Гніздилося там дуже багато солов'їв. Реша був хлопець меткий, жвавенький (як тепер кажуть, комунікабельний). Він перезнайомився, заприятелював з хлопцями-соловейками і весь час грався лише з ними. Про брата Кешу навіть не згадував. Коли той намагався пристати до них у товариство, Реша його завжди проганяв:

— Іди-йди, ціцікало, ти ще маленький. Ти тюхтій, слабак, тільки мене ганьбиш. Геть! Тьох-тьох!

Він уже майже не говорив рідною мовою, все тьохкав. А згодом і зовсім перейшов на солов'їну.

І коли батьки йому зауважували, він тільки кривив дзьоба:

— Ну що ви, предки, розумієте?.. Мова — то засіб спілкування. Ліс у нас Солов'їний? Солов'їний. Майже всі інтересні мешканці — солов'ї. То нащо мені

оте ваше хуторянське ціцікання? Я он як витьохкую! Уже й в ансамбль їхній записався. «Тьох-металістів».

— І я б хотів співати... Я так люблю...— тихо сказав Кеша.

— Хе! — пхинькнув Реша.— Та тебе, слабак, і мухи не почують!.. Хіба ти отак можеш? — І Реша я-ак тьохнув — тато з мамою поточилися, а Кеша носом у землю ткнувся. Гучний був голос у Реші. Ні, Кеша так не міг.

— Солістом у них буду,— впевнено шморгнув дзьобом Реша.— Весь світ облечу. «Тьох-зіркою» стану! Їм для сучасного репертуару якраз гучного голосу бракує.

І батьки замовкли. Хтозна, може, й справді чекає на хлопця славне майбутнє. Хіба можна рідному синові крила підрізати.

Тим більше Солов'їний ліс готувався до знаменної події — Міжнародного конкурсу птахів-виконавців.

І от цей день настав.

На Суничній галявині зібралися всі мешканці лісу. За великим дубовим пнем сиділо шановне жюрі на чолі з старою вухатою Совою, наймудрішою і найповажанішою в лісі. У жюрі входили товариш Горобець, товариш Зозуля, товариш Шпак, інші товариші-співознавці, а також іноземні представники — мадам Какаду, сер Пелікан, гер Страус, містер Індик і сеньйор Гагара.

Почався конкурс.

Співали солов'ї, одержували заслужені високі нагороди.

Надійшла Решина черга.

Пурхнув Реша на конкурсну гілляку, мікрофон у лапу та як ушкварить — у жюрі аж пір'я сторч стало.

Старався-старався, горлав-горлав, поки не захрип.

Перезирнулося жюрі, похитало головами, розвело крилами, скривилося і — зняло Решу з програми.

— Таким співом, вибачте, тільки злодіїв уночі лякати,— сказала мудра Сова.

І в цю мить із кущів почулася раптом тиха, ніжна щемлива пісня. Не солов'їною, правда, мовою, але така гарна, така ж гарна, що завмерли всі. Завмерли, заслухалися.

Були у тій пісні й росою вмиті світанки, і тихі надвечір'я, і гомінливі сонячні дні, духмяні зоряні ночі рідного лісу, любов до якого бриніла у кожному звукові, у кожній ноті.

І, як скінчилася пісня, такі оплески вибухнули — листя з дерев посипалося.

— Хто це? — вражено спитала Сова.

Здивовано перезирнулися товариш Горобець, товариш Зозуля, товариш Шпак та інші товариші-співознавці — не було у програмі такої пісні.

— Хав дуй ду? — вигукнула по-іноземному мадам Какаду.

А сер Пелікан, гер Страус, містер Індик і сеньйор Гагара тільки дзьоби захоплено порозззявляли.

Кинулися в кущі, а там — нікогісінько. Полетів, сховався скромняга-співець.

Шукали-шукали, гукали-гукали. І так, мабуть би, й не знайшли. Якби не Сорока Скрекекулія, яка всюди літала, все на світі знала і приносила новини на своєму хвості. Тільки завдяки Скрекекулії дізналися, що був то Кеша Канарчук.

Притягли його силоміць на Суничну галявину, і шановне жюрі одноголосно присудило йому золоту березову гілку — почесний приз за краще виконання пісні про рідний ліс.

А Реша — «тьох-металіст» — у цей час гірко плакав у кущах в самотині.

І тільки тепер згадав він слова матері, сказані колись: «Мова, синку, не лише засіб спілкування. Мова — то голос твого серця. А серце з іншими серцями (навіть чужоземними) говорить рідною мовою».

Малюнки В. СЕРЦОВОЇ

ВАВІЛОНСЬКА БАШТА Й ІНШІ ДАВНІ ЛЕГЕНДИ

Під загальною редакцією К. Чуковського

Ми спробували переповісти для дітей кілька чудових легенд давнього єврейського народу, які вже тисячі років хвилюють мільйони сердець — такі вони гарні й мудрі. Недарма впродовж багатьох століть знамениті скульптори, живописці, поети створили за цими легендами стільки безсмертних творів мистецтва.

Легенди ці зібрані в книзі, яка називається «Біблія». Релігійні люди вірять, що книга ця — свята́ й начебто вона продиктована з неба самим Богом. Насправді «Біблія» створювалася людьми протягом багатьох віків. Люди ці були натхненними, великими поетами. На ветхих сторінках «Біблії» багато прекрасних, зворушливих, поетичних легенд. Ці легенди з давніх давен існували в народі й передавалися з вуст в уста. Потім, через багато століть, мудреці й поети почали в різні часи записувати їх, і врешті-решт вони були зібрані в «Біблії». І ми захоплюємося ними, так само, як захоплюємося мудрими повчальними висохудожніми народними переказами — індійськими, японськими, давньогрецькими, російськими та іншими.

Кожному з нас доводиться часто читати в різних книжках і газетах, а іноді й чути в розмовах про всесвітній потоп, про вавілонську башту, про валаамову ослицю, про Каїна, про суд Соломона, і, звичайно, багатьом хотілося б знати, чому ці слова живуть у нашій мові і що вони, власне, означають.

Корній ЧУКОВСЬКИЙ

АДАМ і ЄВА

В давнину казали, нібито всю нашу землю сотворив великий всемогутній Ягве.

І коли він її сотворив, то далеко на сході посадив він чудесний райський сад. І нарік його Едемом.

В Едемі росли помаранчеві дерева, яблуні, виноград, фініки. Та ще було чимало дивовижних дерев і квітів.

В Едемі тривала вічна весна. Квітли троянди, ріка дзюркотіла в затінку дерев, достиглі плоди падали на землю в рясну траву.

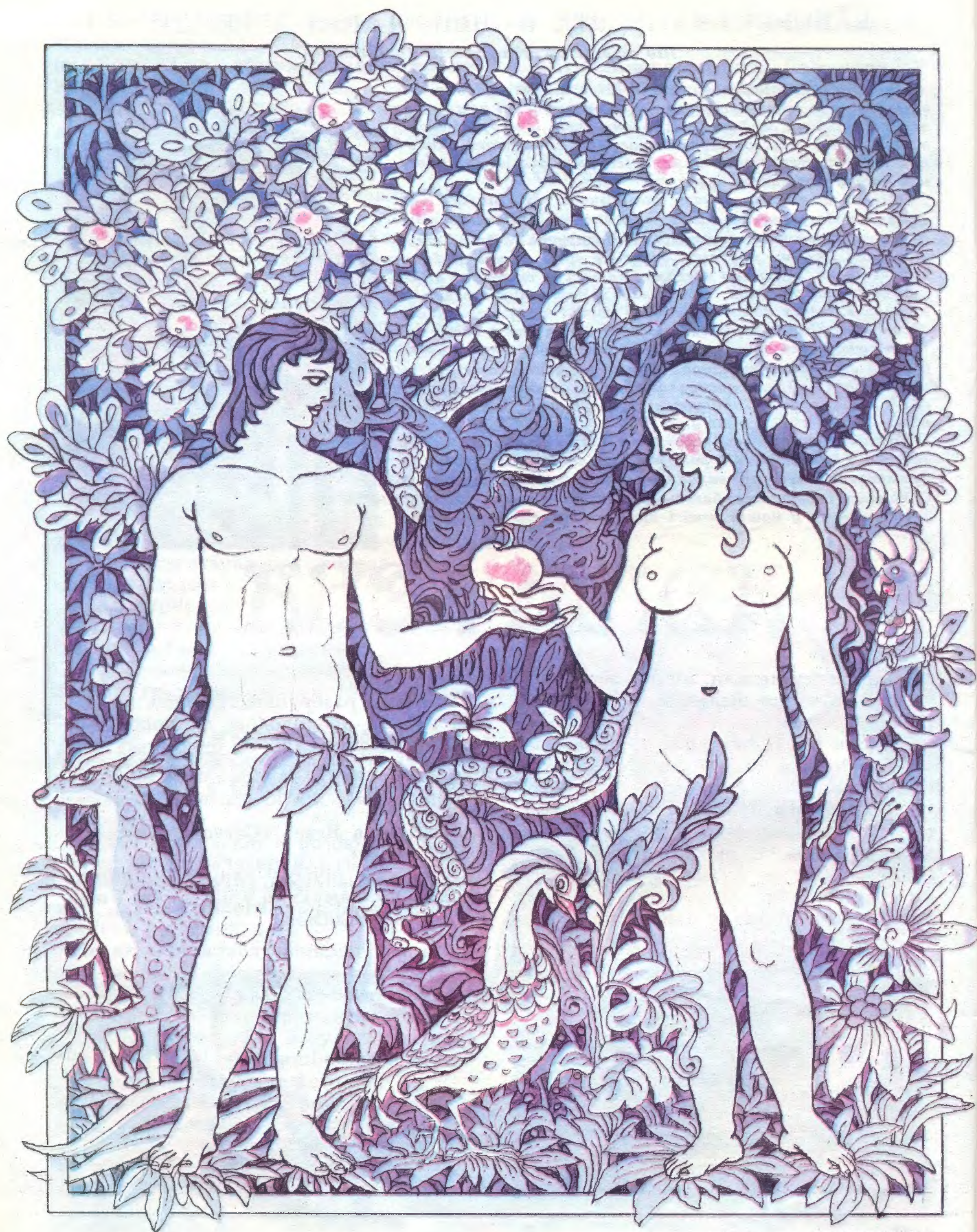
Ранками розбруньковувались квіти, ріка вабила прохолодою, та порожньо було в чудеснім саді. Не було кому купатися в ріці, зривати квіти, збирати солодкі ягоди і спочивати в затінку дерев.

І вирішив Ягве: «Сотворю людину, подібну мені».

Взяв Ягве річкову глину, виліпив з неї людину, вдмухнув у неї життя і нарік людину Адамом.

Малюнки М. ЄМЕЛЬЯНОВА

Малюнок В. ШИРЯЄВА

Адам блукав райським садом, зривав плоди, купався в ріці, та малось йому самотньо. Виліпив тоді Ягве з глини різноманітних звірів і птахів, оживив їх і привів до Адама.

Проходили повз Адама всі звірі, пролітали всі птиці. Пройшов повз Адама орел, і нарік його Адам орлом. І їжака нарік їжаком, і тхора нарік тхором, і зайця — зайцем, і синицю — синицею. Всім дав імена!

Але Адам все одно блукав сумний, бо не було в нього близького друга, якого він міг би покохати.

І тоді мовив Ягве:

— Негарно бути Адамові самотнім. Сотворю я йому вірного друга.

Міцно приспав Ягве Адама і, поки той спав, узяв ребро Адамове та й зробив із ребра жінку.

Прокинувся Адам, поглянув на жінку й промовив:

— Ти — прегарна! Мене звуть Адам, а тебе нехай звуть Єва. Ти будеш моєю дружиною.

І почали Адам та Єва жити в раю.

Разом вони гуляли, разом купалися в ріці, разом виплітали вінки з квітів, збирали плоди з усіх дерев.

Але росло на пагорбі посеред саду одне дуже красиве дерево, про яке Ягве сказав Адамові та Єві:

— Ніколи-ніколи не рвіть яблук із цього дерева. Тільки-но ви з'їсте хоч одне яблуко — ви тут-таки й умрете...

— Навіщо нам це дерево? У нас і без нього надто багато плодів! — одказали Адам та Єва.

На забороненім дереві мешкав злий і лукавий Змій. Був він хитріший за всіх звірів і птахів, котрих сотворив Ягве. Почав хитромудрий Змій чекати, коли наблизиться до забороненого дерева Єва. І коли наблизилась Єва до забороненого дерева, Змій промовив:

— Чув я, що заборонив вам Ягве зривати плоди з дерев у раю.

Єва йому сказала:

— Ні! З усіх дерев ми можемо зривати плоди, лише з цього не можна. Ягве сказав: «Не їжте їх. Кожен, хто з'їсть яблуко із цього дерева, умре».

І мовив до Єви підступний Змій:

— Ягве вас ошукав, бо знає: того дня, коли ви з'їсте заборонений плід, ви з Адамом станете такими ж мудрими та всемогутніми, як сам Ягве.

Глянула Єва, які соковиті, рум'яні яблука ростуть на забороненім дереві, і закортіло Єві з'їсти заборонене яблуко.

Зірвала Єва яблуко, з'їла половину, а половину віддала Адамові. Тільки-но Адам та Єва заборонене яблуко з'їли, поглянули одне на одного й уперше побачили, що вони — голі. І засоромились вони...

Ягве райським садом гуляв у затінку дерев і гукав Адама:

— Адаме, де ти?

Адам сховався у кущах і відповів:

— Ягве, я чую тебе, але не можу вийти до тебе. Немає на мені ніякої одежі.

Наблизився Ягве до Адама і спитав:

— Хто сказав тобі, що ти голий? Чи не з'їв ти плід, який я заборонив тобі їсти?

Адам злякався і мовив:

— То не я! То Єва зірвала яблуко й дала його мені.

Ягве сказав Єві:

— Чому ти не послухалась мене?

Єва злякалася:

— То Змій підмовив мене!

Ягве розгнівився й закричав:

— Злий та підступний Змію! За те, що ти підмовив Єву з'їсти заборонений плід, будеш ти одвічно плазувати на череві й усі люди ненавидітимуть тебе!

— А ти, — мовив Ягве до Адама, — за те, що не послухав мене та плід заборонений з'їв, довіку добуватимеш хліб свій у поті чола свого — будеш орати землю та сіяти зерно, і кожен шмат хліба дістанеться тобі важкою працею. І ти, Єво, у муках народжуватимеш дітей своїх.

І вигнав Ягве Адама та Єву із раю.

Заплакав Адам, заплакала Єва, й пішли вони пустельною та голою землею, зовсім не схожою на сад едемський.

Адам почав орати землю і трудитись од ранку й до вечора, аби врожай зібрати.

В Адама та Єви народилися діти. Коли діти виросли, вони побудували міста, насадили сади й заселили всю землю.

Переказав Г. СНЄГІРЬОВ
Переклад з російської

Віктор ТЕРЕН

ДІД МОРОЗ

Дід Мороз нам всього приберіг,
Все роздав — і ступив за поріг.
А його дітвора
Не пускає з двора:
— Ти, дідусю, гостюй цілий рік!

Будеш з нами ходить по гриби,
Будеш з річки тягти коропи,
Танцювати в гурті
І ганяти котів —
Залишайся, що хочеш роби!

Дід погодивсь ходить по гриби
І тягати важкі коропи...
А ганяти котів
Він чомусь не схотів —
Та й пішов за пухнасті горби...

СКОРОМОВКИ-ВЕСЕЛИНКИ

Василь КРАВЧУК

ЛОСЬ

Йшов помалу лісом лось.
В лісі лось злякавсь когось.
Так злякався лось когось,
Що тікати довелось.

ГОРИЛА

Говорила горилі горила:
— Я давно уже мрію про крила.
Коли б мала орлині я крила,
Всі вершини б давно підкорила! —
Та даремно вона говорила,
Бо горила — тварина безкрила.

Михайло ДУБОВ

ЗАГАДКА

Чорна мишка через лід
Бігла, полишивши слід,
А за нею хлопець квапив
Дерев'яну гнуту лапу!

(Шайба та ключка)

Валерій ЛЕВАНОВСЬКИЙ

А Я — КРАЩИЙ!

— Ти хороший? — запитує мене Володько на перерві.

— Хороший,— відповідаю.

— А я — кращий! — каже він.

— То ж чим?

— А тим! Ось пиріжком тебе сьогодні пригостив.

— Овва, зате я тебе вчора — бубликом,— відповідаю.

— А я тебе позавчора — пряником!

— А я...— кажу я...

Отож посперечалися ми з ним, посварилися через таку дрібницю — мало до бійки не дійшло. Добре, що хлопці саме нагодилися, чергові, наша вчителька.

— Ну й ну,— мовить вчителька.— Хороші!

— Хороші,— озиваюсь я.

— А я,— гукає Володько,— кращий!

Переклав з російської
Б. ГНАТЮК

Лариса СОКОЛОВСЬКА

ПРОГУЛЯНКА

Півдня учора ЗІЛи
за місто сніг возили.
Сніг їхав і сміявся:
— От гарно покатався!

ЧОБІТКИ

Гарні в мене чобітки
на зимові стежечки!
— Може, що новенькі?
— Може, що тепленькі?
Ні, хороші отакі,
бо вони слизькі-слизькі:
по дорозі йду — вони
мчать мене, мов ковзани!

Костянтин ЗАБОРОВ-СЄДОЙ

ПРО КОХАННЯ

— Чи любиш мене, Олю? —
Спитав Смирнову Толя.

Подумала Смирнова
Й відповіла йому:
— Люблю я тата, маму,
Ще й братика Хому.

Похнюпився хлопчина:
— Скажи тоді, прошу,
Чому щодня портфель твій
Зі школи я ношу?!

З російської переклав
О. ІЛЬЧЕНКО

Малюнок О. МІХНУШОВА

Галина МАЛИК

ГІСТЬ

Цілком правдива історія

Учора,
за кілька хвилин до вечері,
до мене
тихенько постукали в двері.
Я вийшла на сходи —
і що ж я там бачу?
Якісь незнайомі!
Та ще й на додачу
у чорній від сажі, подертій одежі,
неначе прибігли усі із пожежі.

— Скажіть, ви до кого,
і звідки, і хто ви?!.—
Один з них промовив:
— Так ми ж — Іванови!

Сім'я Іванових, знайомих моїх!
Недавно я в гості ходила до них.
По всьому — спіткала родину біда:
димить, як вулкан, в дідуся борода,
у тата —
подерта краватка картата,
у мами —
відірвано полу з халата,
синок Іванов, другокласник,
тримає в руках вогнегасник!

— Заходьте скоріше!— кажу Івановим.
— Разом веселіше!— кажу Івановим.
— Вечерять сідайте!— кажу Івановим.
— Ось чай, наливайте!— кажу Івановим.

А тато мені:
— Нам не треба вечері!
Ви краще на засув
візьміть ваші двері!
Там ходить
Нахабенко Костя!
Він може прийти до вас
в гості!!!

— Ну що ж, хай заходить!— кажу Івановим.
— Кому це зашкодить?— кажу Івановим.
— Усім, я гадаю,— кажу Івановим,—
нам вистачить чаю!— кажу Івановим.

Схопилися тут Іванови!
— Ой, що ви!— кричать Іванови.—
Ніколи ні влітку, ні серед зими
з цим хлопцем
не хочемо бачитись ми!..

Сьогодні цей Костя у нас гостював.
Спочатку
з рушницею нас полював.
А ми були тигри й пантери,
ховалися в шафи-печери.
А потім напали на нас дикуни!
Були кровожерні й жорстокі вони:
відгризли краватку у тата,
на мамі подерли халата!
З полону втекли ми і нишком
від них заховались під ліжком.
Нас витягли звідти пірати,
примусили в ванну пірнати!
А потім з'явились ковбої —
лопату тягли за собою —
у спальні паркет розкопали,
з піастрами скриню шукали.
Шпалери подерли на шмаття
і з них розпалили багаття!..

І як — вже не можу згадати!—
вдалось нам вузли розв'язати,
продертись крізь ліс таємничий,
знайти телефон рятівничий,
набрати мерщій
«нуль один» і «нуль два» —
про це розказати безсилі слова!

...І тільки на цьому замовк Іванов,
як лунко у двері
постукали знов...
...Вже цілу добу
ми вп'ятьох сидимо,
і чай не п'ємо, і борщу не їмо.
Можливо,
знайдуться сміливці між вами,
кого не страшать індіанські вігвами,
мисливські намети, піратські стоянки,
хто б завтра у розвідку
вибрався з ранку,
пробрався в будинок на вулиці Тиха
і нас з Івановими виручив з лиха?

Бо стука Нахабенко Костя:
до мене
прийшов він
у гості!..

Малюнки Т. ЮРЧЕНКО

Віктор КАВА

ЮЛЯ

Бувальщина

Я зі своїми товаришами-письменниками відкривав свято книжки в просторому й затишному Палаці хіміків древнього Чернігова. За його великими дзеркалистими вікнами хвилями плинув холодний сивий туман, з нього то ціркало дощем, то летіли сніжинки. А в залі було тепло, аж сонячно від дитячих усмішок.

Коли я вийшов на щедро освітлену сцену, то одразу помітив у першому ряді маленьку дівчинку з великими уважними очима. Читаючи оповідання, раз у раз зиркав на дівчинку — в її очах відбивалося все те, що діялося в оповіданні...

Як скінчилась урочиста частина й ми спустилися в зал, щоб разом з дітьми дивитися концерт, дівчинка посунулася й благально подивилася на мене. Я сів поруч неї.

— Я — Юля, а це — моя мама,— тихо мовила вона й смикнула за рукав високу гарну жінку.— Я хочу з вами дружити, бо ви мені сподобалися...

Юлина мама почервоніла, та й я, признаюся, трохи зніяковів.

— Ви пробачте, Вікторе Івановичу,— обізвалася Юлина мама,— вона в нас така: що думає, те й каже.

— Я трохи не так думала,— закопилила губу дівчинка,— я думала, що дівчинка Марійка, про яку ви написали, дуже хороша, а коли вона хороша, то, мабуть, і ви хороший...

Юлина мама і я засміялися. І одразу нам трьом стало просто й легко.

Нагомонілися ми тоді досхочу. Дізнавсь я, що Юля в першому класі й має «всі оцінки», бо непосидюща й «з характером». Буває, добре знає урок, але не сподобається їй вчительчин тон — мовчить, наче язик проковтнула...

Як виходили з залу, Юля сказала мені свою адресу і попрохала написати їй листа.

— Ми тепер друзі, правда? — глибоко зазирала мені в очі.— Тож у листі пишіть все-все! І я вам геть усе напишу.

— Правда, правда! — розчулено ствердив я.

Але не написав я за два роки жодного листа — забув адресу, клопоти обсіли з усіх боків... Однак не забувалася Юля, теплим промінням сяяла в пам'яті...

І коли знову запросили нас до Чернігова на свято, я перший зголосився.

Йдучи до Палацу хіміків, хвилювався: чи прийде Юля на зустріч?

Вийшовши на сцену, я одразу повів очима по залу. Хутко помітив Юлю. Тепер вона сиділа в шостому ряді, на її грудях яскравів галстук. Спідлоба дивилася на мене... Я вибачливо всміхнувся, помахав їй рукою. І з її обличчя мовби вітром здмухнуло похмурність, очі спалахнули радістю.

Того дня я говорив тільки для Юлі...

Ми з Юлею поволі йшли понад Десною. Танув сніг, дзюркотіли струмки, кваплячись у ще застиглу в синій кризі Десну, молодо голубіло небо. Десь позаду йшла Юлина мама: Юля попрохала її відстати, щоб ми «побалакали по секрету». Спершу довго мовчали. Нарешті Юля глянула на мене.

— От ви, дядю Вітю, казали тоді, що ми друзі. Але якась дивна ця дружба... Ви поїхали в Київ і цілих два роки не приїздили. Ну, я знаю, що в усіх дорослих багато роботи, мама он вечорами аж зітхає — так її завалили книжками в бібліотеці... От аби мене завалили книжками!.. Та могли б листа написати, як домовлялися. Я вже давно добре читаю. Звичайно, вашого листа швидко прочитала б і одразу ж відповідь написала б, без помилок... майже...

— Чому — майже? — зацікавлено спитав я.

— Та... характер у мене такий... Наша вчителька Поліна Семенівна каже, що коли я бодай одної помилки не зроблю в диктанті, то не буду спати спокійно. Турбується, що з мене буде, як виросту...

— А справді, ким ти хочеш стати?

Юля замислилася, навіть тоненька зморщечка зібралася на лобі.

— Ким? Чесно сказати чи як у класі на зборах?

— Звичайно, чесно!

— На зборах я сказала, що хочу бути космонавткою, полетіти на Марс. Знаєте, як усім це сподобалося, навіть хлопцям! А мені,— стишила голос,— хочеться робити на фабриці ляльки з вели-

чезними блакитними очима. І щоб казали «мама» й «тато»...

Швидко зиркнула на мене.

— А коли ще чесніше, то позавчора я передумала свою мрію... Моя сестра Віолетта вже вчиться в інституті. Жах, яка вона красива! Знаєте, скільки хлопців крутиться навколо неї?.. І коли до інституту готувалася, не відставали. А Вовка Андрощенко, красивий, кучерявий такий, і Толик Маценко, худий, в окулярах, зате розумний, не відходили від неї, вночі, мабуть, на клумбі під нашими вікнами спали... І що ж ви думаєте — обидва в армію пішли! А Віолетта до інституту вступила, інженером буде! От!

Перевела подих, облизала губи.

— Бо красива! І я хочу бути красивою жінкою. Красивою жінкою бути в житті краще, ніж некрасивою... Може, мене, коли виросту красивою, і в космонавти візьмуть... Я бачила по телевізору — в космонавти відбирають самі чоловіки. Хіба наважиться якийсь чоловік відмовити красивій жінці?

Я лиш руками розвів. Швиденько перевів мову на інше.

— Слухай, Юлю, а що там у тебе за історія з портфелем була?

— Це вже вам моя мама нашептала? — осудливо похитала головою.— І коли вона встигла?.. А історії ніякої не було, то мама вигадала...

Пильно глянула на мене.

— Дядю Вітю, ви ще пам'ятаєте, що це таке — після уроків спускатися з гори?

Я кивнув — таке не забувається...

— От і ми зимою після уроків подалися на гору. А вона виковзана — блищить уся. Додому прибрела я геть упарена, під вечір. Мама сердита, аж іскри з очей скачуть. «Де це ти тинялася до ночі? — кричить.— Де твій портфель?» Я дивлюся на неї не розуміючи: «Який портфель?» Знаєте, на гірці я геть про все забула. «Твій! Твій портфель!» Глип я на свої руки — справді, немає портфеля. Велике горе! «Там, на гірці, лишився,— махаю рукою.— Ух і здорово ми, мамо, поспускалися на портфелях!» Мені весело від згадки, а мама кипить, наче виварка на плиті. «Ти що? — жахається вона.— А як хтось забере? Біжи негайно на свою кляту гірку!» Я тільки здивовано подивилася на неї. Ну, скажіть, дядю Вітю, кому потрібен шкільний портфель? От і заявила мамі: «Мамочко, кому він потрібен? І в кого з дорослих совість дозволить дитячий портфель брати?» Мама аж ногами затупала: «Біжи, не розмузикуй!»

Юля озирнулася назад, де поволі ступала її мама.

— Ви, дядю Вітю, не думайте негарно про мою маму. Вона хороша, дуже хороша! Просто за нас із Віолеттою переживає, ну, і трохи... не сучасна... Все вечорами товсті книжки читає, іноді навіть плаче нишком... Я не витримала якось, кажу їй: «Чого ти все дома та дома сидиш, до тих книжок припала? Піди на танці, в кіно — я не маленька, сама побуду. Може, якогось нового чоловіка зустрінеш... Чоловіка можна зна-

йти, про це ми в класі балакали з дівчатками, як татко пішов від нас... Це тато і мама одні на все життя...» А вона дала мені ляпаса й бігом на кухню — рюмсати...

Юля замовкла на хвильку, задивилася на Десну. Труснула головою, мовила удавано бадьорим голосом:

— Я швидко повернулася з цілісіньким, тільки зачовганим портфелем. Показую мамі: «От бачиш, моя правда. Там не тільки мій портфель лежав, а ще кілька. І якийсь дядечко стовбичив біля них, смішний — вусатий, череватий, він так шумно дихав: переживав, щоб наші портфелі не поцупив хтось. Звичайно, я подякувала йому, а самій так реготати закортіло, ледь встигла рота затулити...»

Враз Юля зупинилася, глянула вперед, де два хлопчаки брьохалися навпрошки через кучугури снігу.

— Хочете, я познайомлю вас із моїм другом Сергійком? — неголосно мовила, дивлячись в землю.— Ви не кепкуватимете з мене?

— Чого це я буду кепкувати? — щиро здивувався я.

— Та... він молодший за мене. На цілий рік... Зате хороший хлопець: відмінник, книжки цікаві мені дає, цукерки приносить, у ляльки зі мною грається...

Зиркнула на мене серйозно.

— Звичайно, у наш час різниця у віці не грає великої ролі, та все ж незручно перед подругами. Вони всі позакохувалися в старичків-п'ятикласників. А ті й не дивляться на них...

Юля знову глянула на хлопців, але ті вже щезли в кущах.

— Пхе, треба він мені, той малюк! — недбало махнула Юля рукою.— Бачте, так кучугурами захопився, що й мене не помітив...

Коли я виїздив до Києва й ми прощалися біля автобуса, Юля тицьнула мені в руку маленьку ляльку.

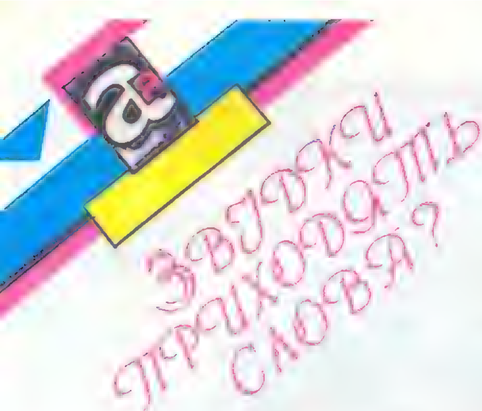
— Це вам подарунок. Носіть його завжди при собі. На щастя. Я таку ж ляльку й мамі дала.

Глянула на мене трохи сумними очима.

— І щоб згадували мене, листи писали. Знаєте, я така, як мама: коли мені хто подобається, то на все життя...

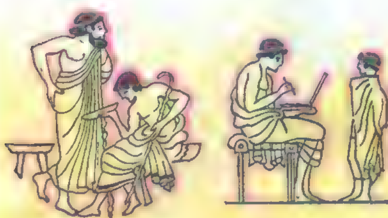

Малюнки Л. МІТЧЕНКО

«ЗДРАСТУЙ, ШКОЛО!»

Так кажете ви, входячи на шкільне подвір'я. А якби школа могла відповісти вам, що б сказала? Дзвінко й голосно, як це робите ви, вона сказала б: «Добрий день!», «Здрастуй!». А потім тихіше — «Дзієнь добри!», ще тихше — «Гутен таг!» і зовсім тихо — «Салют...».

Дивно, правда? Від кого школа взяла ці привітання? Хто й коли вітав її цими словами?

Школа наша, виявляється, дуже стара. Їй уже 24 століття. Коли вона з'явилася, стародавні греки назвали її «схоле». Нам би ця перша школа здалась досить дивною...

Це було місце, де діти проводили свій вільний час. Та мали змогу відвідувати школу не всі діти Стародавньої Греції, а лише хлопчики з вільних родин. Дітей рабів до школи не приймали, не ходили до школи й дівчатка.

Школи були не однакові, а різні. В кожній з них навчали якомусь одному предмету. Спочатку хлопчики ходили до школи, в якій їх учили читати, писати й рахувати. Потім вони переходили до іншої, де їх вчили співів, музики, поезії. Закінчувалося навчання у школі, яка готувала майбутніх воїнів. Тут хлопці загартовувалися, вчилися володіти різними видами тогочасної зброї.

А що означало слово «схоле»? Воно спочатку означало «затримка», потім — «заняття у вільний час». Далі цим словом греки почали називати читання, а ще пізніше — лекцію.

На наші слов'янські землі школа прийшла тисячу років тому. І була вона спочатку схожою своїми порядками на оту давньогрецьку. Так само вчилися в ній діти заможних людей, так само учні піднімалися сходинками наук.

По дорозі до нас школа побувала у Стародавньому Римі, де учні вітали її словом «Салют!». У німецьких землях учні, приходячи в школу, чемно промовляли: «Гутен таг!» — «Добрий день!». У польській школі учні казали і кажуть сьогодні: «Дзієнь добри!» А оскільки польська мова теж слов'янська, як і українська, то перекладати це привітання не треба — і так зрозуміло: «День добрий!»

Так грецьке слово «схоле» по дорозі до нас і стало «школою».

Рубрику веде
доктор філологічних наук,
професор А. П. КОВАЛЬ

Малюнок М. ЄМЕЛЬЯНОВА

Добрий день, дорогі друзі!

Хотів був розповісти вам на початку Нового року щось веселе, та не виходить... Питаєте — чому? А от послухайте.

Нещодавно зустрів на вулиці трьох своїх давніх знайомих — другокласників із сусіднього будинку. Досі бачив їх завжди усміхненими, а тут плентаються якісь похнюплені, набурмосені.

— Друзі,— спиняю їх,— що це з вами?!

— Та,— відмахнувся Юрко,— в гості ходили...

— Так це ж чудово! — кажу.

— Еге ж, чудово...— кинув Славко.— Хай воно горить, щоб я ще колись у такі гості ходив!..

— Щось я не розумію,— здивувався я,— поясніть, будь ласка.

Наперед виступила Наталка.

— Після Нового року запросила нас до себе Ніна, однокласниця наша,— почала дівчинка.— Ми зустрілися. Звичайно, прихопили подарунки: я серветку вишила, Славко книгу казок узяв, а Юрко — квіти, які сам на підвіконні виростив. Прийшли ми. Зустрічає нас Ніна і замість «Здрастуйте!» кричить раптом: «Ой-ой! Стійте! Негайно черевики знімайте — у нас паркет лакований!»

Ну, зняли ми, стоїмо у передпокої, ждемо, коли до кімнати запросять, а Ніна й каже: «А подарунки де?»

Вручили ми їй подарунки, а вона тільки пхикнула:

— Теж мені — подарунки! Та в мене казок — ціла полиця! А серветок — аж дванадцять штук, і не якісь там саморобні, а справжні китайські! А це що за віник?— то вона про Юркові квіти.— Ой, насмішив. Я ним пилюку з книжок змітатиму! Ну, добре вже, проходьте до кімнати. Тільки не мацайте нічого і до стін не туліться — у нас шпалери фінські, ще замурзаєте! І на диван не вмощуйтесь, ще провалите, а він у нас — югославський, знаєте, скільки коштує! Постійте отам, у кутку, я зараз ослінчики з кухні принесу... А втім, чого носити! Ходімо краще на кухню. Тільки обережно, щоб не побили посуд чи поличок не зірвали!..

Що й казати! Перезирнулися ми — і ходу!

Ніна гукала нам услід: мовляв, так чинять самі нечеми, а виховані люди так не роблять! Та ми не слухали. Хай уже будемо нечемами, та чомусь лишатися далі в гостях не хотілось... А ви, професоре Маківко, як гадаєте: справді-таки ми — нечеми?

— Навіть не знаю, що й відповісти,— мовив я, коли Наталка скінчила розповідь.— Щиро кажучи, мені важко вирішити, кого ж справді називати нечемою. А давайте зробимо так: запитаємо про це наших читачів. Згода?

— Звичайно, згода! — відгукнулася трійця.

Отож, дорогі друзі, напишіть мені: хто, на вашу думку, поводився нечемно — хазяйка чи гості, і чому ви так думаєте?

Ваш професор МАКІВКА

Малюнок Т. ЮРЧЕНКО

Сліди ведуть у невідоме

Любі діти!
Пропонуємо вам продовжити оповідання про пригоди Барвінка.

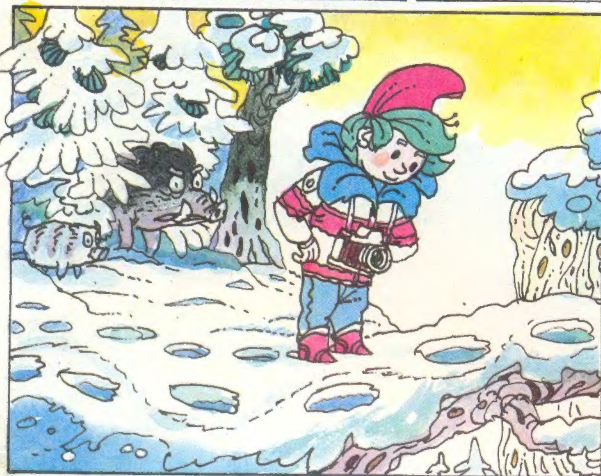

ДАЛІ БУДЕ?

Надсилайте нам свої малюнки й оповідання. Кращі з них ми надрукуємо. Чекаємо на ваші листи!

Малюнки В. ШИРЯЄВА

Індекс 74022

ПОЛИЦЯ НОВИНОК ЖУРНАЛУ «БАРВІНОК»

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Ось і розпочався новий, 1990 рік. У народі кажуть: як проведеш перший день нового року, таким буде й весь рік. А я додам: якщо вам зараз поталанить прочитати книжку Віктора Близнеця (1933—1981) «Земля світлячків», то всі наступні місяці будуть для вас багатими на цікаві книги.

Ця книжка відкриє вам казковий світ лісових чоловічків — тривусів і стовусів. Хочете прочитати кілька рядків із неї? Будь ласка...

«...І тут гул, тупіт, важке сопіння прокотилося над землею. Бігли ті двоє з жердинами, і каміння сипалось у них під ногами. «От! — вилаяв себе Сиз.— Забув їх полохнути вогнем. Забув у тій метушні, забув, старий забувайло! І якщо вони гукнули, позвали за собою печерних — все! Пропали ми...»

Ну як, цікаво? А хочете дізнатися, що буде далі?.. Отож — до книгарні чи до бібліотеки! Переконаний: повість-казка незабутнього Віктора Близнеця, вірного друга й колишнього автора «Барвінку», стане для вас одним із найулюбленіших творів.

БАРВІНОК

ЖУРНАЛ ЦК ЛКСМУ
ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ
ВСЕСОЮЗНОЇ
ПІОНЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІМЕНІ В. І. ЛЕНІНА
ДЛЯ ШКОЛЯРІВ
МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Журнал нагороджений
Почесною Грамотою
Президії Верховної Ради
Української РСР

Видається українською
та російською мовами.
Засновано в 1928 році.
Виходить раз на місяць.
Київ, «Молодь».

**На обкладинці
малюнок О. Міхнушова
Макет А. Фролова**

«Барвинок», журнал ЦК ЛКСМУ и Республиканского Совета Всесоюзной пионерской организации им. В. И. Ленина для школьников младших классов (на украинском языке).
Издаётся на украинском и русском языках. Основан в 1928 году.
Выходит ежемесячно.
Киев, «Молодь».

Полиграфкомбинат ЦК ЛКСМ Украины «Молодь» ордена Трудового Красного Знамени издательско-полиграфического объединения ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия».
Адрес редакции и полиграфкомбината: 252119, Киев-119, ул. Пархоменко, 38—44.
Тел. 211-06-80, 211-04-98.

Здано до набору 24.10.89. Підписано до друку 27.11.89.
Формат видання $60 \times 90^{1}/_{8}$.
Папір офсетний № 1. Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 3.
Умовн фарбовідб. 12,0. Обліково-видавн. арк. 3,19. Тираж 321 100 Зам. 9—502. Ціна 20 к.
Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМ України «Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия».
Адреса редакції і поліграфкомбінату: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44. Тел. 211-06-80, 211-04-98.
Текст набрано із застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад».